

İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Önleme ve Müdahale Yöntemleri

Prevention and Intervention Strategies of Primary School Teachers for the Misbehaviors of Students

Ferudun SEZGİN¹, Erol DURAN²

¹Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, ferudun@gazi.edu.tr

²Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okulu öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik önleyici stratejiler ile müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerini araştırmaktır. Tarama modelinde tasarlanan bu araştırmaya Ankara'daki ilköğretim okullarında görevli toplam 249 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerinde cinsiyet, branş ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar yoktur. Bununla birlikte, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere ve branş öğretmenlerinin de sınıf öğretmenlerine göre önleyici stratejileri daha fazla kullandıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca, araştırmanın sonuçları mesleki kıdemi daha az olan öğretmenlerin istenmeyen davranışlara yönelik önleyici stratejileri daha fazla kullandıklarını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim okulu, öğretmen, istenmeyen öğrenci davranışı

ABSTRACT

This study investigated the levels of primary school teachers' confrontation with and prevention and intervention strategies for students' misbehaviors. As a survey, the present study included 249 primary school teachers employed in Ankara. There were no significant differences between the levels of teachers' confrontation with and intervention strategies for students' misbehaviors by the variables of gender, branch, and educational level. Results, however, showed that female teachers and teachers with several branches use the prevention strategies more than the male

teachers and classroom teachers, respectively. In addition, results revealed that teachers with low seniority use prevention strategies more than the teachers with high seniority.

Keywords: *Primary school, teacher, student misbehavior*

SUMMARY

Purpose

The main objective of the classroom management is to provide students with a positive and orderly classroom environment which promotes student learning. Effective classroom management also targets to make students to be responsible for their behaviors. In order teachers to be effective in managing the classroom, they need to plan how they organize and control the educational activities and instructional materials. This study aims at investigating the levels of primary school teachers' confrontation with students' misbehaviors, and the prevention and intervention strategies used for these misbehaviors.

Method

The present study was designed as a survey. The study sample consisted of 249 randomly selected primary school teachers employed in Ankara. Out of these teachers, 118 (47.4%) were males and 131 (52.6%) were females. The participants were 151 (60.6%) classroom teachers and 98 (39.4%) teachers from different branches. A self-developed questionnaire was used to gather data. The questionnaire included the demographic variables of teachers as gender, branch, educational level, and length of service. All other scales consisted of 5-point Likert items ranged from 1 (never) to 5 (always). In addition to descriptive statistics such as mean and standard deviation, independent samples t-test, one way ANOVA, and Tukey-HSD multiple comparison test were used.

Results

Results demonstrated that the most confronted students' misbehaviors were the students' unpreparedness when the lessons begin, lack of interest for questions and subject matters, and being late to the class. Emphasizing the importance of the course or subjects, providing smooth transitions among the concepts or educational activities, and making students to be actively participated in the instructional process were the most used prevention strategies. The most used intervention strategies for the misbehaviors were teachers' going towards the desk of misbehaved student, making students involved in instruction through asking effective questions, and paying students' attention by saying their names.

There were no significant differences between the levels of teachers' confrontation with the misbehaviors ($t=.89, p>.05$) and intervention strategies for these misbehaviors by the gender variable ($t=-1.14, p>.05$). However, results showed that female teachers use prevention strategies at a higher level than the male teachers ($t=-3.88, p<.01$). The level of teachers' confrontation with ($t=.66, p>.05$) and the level of intervention strategies ($t=.10, p>.05$) for students' misbehaviors did not vary based on the branch variable. Nevertheless, teachers from different branches used prevention strategies more than classroom teachers ($t=-2.28, p<.01$). The perceptions of teachers' confrontation with ($F=.84, p>.05$), prevention for ($F=2.43, p>.05$), and intervention for ($F=.50, p>.05$) the misbehaviors did not significantly differ by the variable of educational levels. In addition, results also revealed that teachers in the group of 1-10 years length of service use prevention strategies more than teachers with 11-20 years and 21 years through highest. In other words, teachers with low seniority use prevention strategies at a higher level compared to teachers with high seniority.

Discussion and Conclusion

Based on the results of the study, it is suggested that a positive and student-centered classroom environment should be created for preventing the misbehaviors of students.

Successful teachers have an effective classroom management approach supported by the operational prevention and intervention strategies for the misbehavior. Effective teachers also plan and organize the educational activities and the instructional process with smooth transitions. In this respect, it is recommended that teachers should plan their lessons detailed, take precautions for misbehaviors, and use constructive and positive intervention strategies.

GİRİŞ

Öğrenme ve öğretme sürecinin geliştirilmesine yönelik düşünsel ve eylemsel çalışmaların ortak amacı, öğrenciler için daha olumlu ve öğrenmeye uygun bir sınıf ortamı sunmak ve öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Bu doğrultuda öğrenme sürecini olumsuz etkileyen istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin çalışmalar (Alkan, 2007; Atıcı, 2002; Aydın, 2004; Başar, 2003; Cemaloğlu ve Kayabaşı, 2007; Neyişçi-Karakaş, 2005; Öztürk, 2008; Pala, 2005; Sadık, 2006; Şahin, 2005; Şentürk ve Oral, 2008), olumlu bir öğrenme ortamının olduğu sınıflarda istenmeyen davranışların görece olarak daha az ve öğrenmenin daha kalıcı olduğunu göstermektedir. Ancak, istenmeyen öğrenci davranışlarının ya da disiplin problemlerinin süreklilik göstermesi (Okutan, 2008) ve bu davranışların sınıfın kendine özgü bağlamından etkilenmesi, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının anlaşılması, önlenmesi ve bu davranışlara karşı öğretmenlerin müdahale yöntemlerinin neler olması gerektiği konusunda daha farklı çalışmaların yapılmasını gerektirmektedir.

Sınıfta düzenin sağlanması ve öğrenmeye uygun olumlu bir ortamın oluşturulması, öğretmenlerin yüzleşmek zorunda kaldıkları önemli güçlüklerden biridir (Burden, 1995). Özellikle mesleğe yeni başlayan öğretmenler için sınıf yönetimi sorunları önemli bir kaygı nedenidir (Malmgren, Trezek ve Paul, 2005). Sınıf yönetiminin özünde öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olacak düzenli ve güvenli bir sınıf ortamının oluşturulması yatar (Çalık, 2009). Sosyal bir ortam olarak sınıfta, fiziksel düzenlemelerin, psikolojik etkenlerin, öğrencilerin duygu, düşünce ve değerlendirmelerini etkileyen sosyal ve kültürel öğelerin etkileşimi söz konusudur

(Özden, 2008). Sınıf farklı tercih ve yeteneklere sahip öğrencilerin, sınırlı kaynakları kullanarak kişisel ve sosyal amaçlarını gerçekleştirmeye çalıştıkları bir ortamdır. Sınıfın kendine özgü bu yapısı, onun çok boyutlu ve tahmin edilemez bir özellik göstermesini sağlar (Aksoy, 2008).

Olumlu bir öğrenme ikliminin olduğu sınıf ortamında öğrenciler çalışmayı ve öğrenmeyi severler, birbirleriyle daha kolay etkileşime girerler. Sınıf ortamında olumlu bir öğrenme iklimi yoksa, bazı öğrenciler istenmeyen davranışlar gösterirler ve sınıf sevimli bir ortam olmaktan çıkar. İstenmeyen davranışlara bir de akademik başarısızlık eklendiğinde, öğrencilerde okul korkusu ya da daha ileri boyutta okulu terk etme gibi bir davranış görülebilir (Carpenter ve McKee-Higgins, 1996).

Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları: Önleme ve Müdahale

Okulda ya da sınıfta belirlenen yazılı veya yazılı olmayan kurallara aykırı olan ve öğretim sürecinin etkililiğini azaltan davranışlar, sınıf atmosferi üzerinde olumsuz etki oluşturur (Öztürk, 2008). Bu olumsuz davranışların nasıl önleneceği ve giderileceği, başka bir anlatımla okulda ve sınıfta disiplinin nasıl sağlanacağı, öğretmenler ve eğitimciler açısından her zaman öncelikli bir konu olmuştur (Tan, 2002). Çünkü disiplin sorunlarıyla ve istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma, gerek göreve yeni başlayan gerekse deneyimli öğretmenler açısından ciddi bir stres ve tükenme nedenidir. Öğretmenler istenmeyen davranışlarla baş etme konusunda etkili stratejilere sahip değillerse, öğretim ve akademik etkinlikler için ayrılan ders zamanının önemli bir bölümünü istenmeyen davranışlara müdahale ederek ya da bu davranışları engellemeye çalışarak harcamak zorunda kalabilirler (Giallo ve Little, 2003).

Okulda eğitsel çabaları engelleyen her türlü davranış, istenmeyen davranış olarak kabul edilir (Başar, 2003). İstenmeyen davranış, duruma ya da ortama uygun olmayan davranıştır ve eğitimsel etkinlikleri engelleme amacı güder (Pala, 2005). Bu bağlamda, sınıf kurallarına aykırı olan ve öğrenme-öğretme etkinliklerini engellemeye ya da zayıflatmaya yönelik tüm davranışlar istenmeyen davranış tanımlamasına girer. Bu

davranışlar, sınıfta ortamın gerilmesine, öğrencilerin dikkatinin dağılmasına ve akademik öğrenme zamanının azalmasına yol açar (Öztürk, 2008). Hangi sınıf düzeyinde görev yapıyor olursa olsun, her öğretmen istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşabilir. Bu istenmeyen davranışlar, gerek öğretmenin gerekse sınıftaki öğrencilerin dikkatini dağıtır ve öğrenme sürecinin akıcılığını bozar. Bu nedenle, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme ve bu davranışlara müdahale konusunda bilgi sahibi olmaları gerekir. Öğrenme ve öğretme sürecini olumsuz etkileyen istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin olarak öncelikle şu iki temel ilke hatırlanmalıdır (Ryan, Halsey ve Matthews, 2003):

1. İstenmeyen davranış öğrenci ile onun bulunduğu ortam arasındaki etkileşim bağlamında gerçekleşir. Bu nedenle, istenmeyen bir davranışın ortadan kaldırılması, öncelikle bu davranışa neden olan ortamsal faktörlerin iyi teşhis edilmesini ve sonra bu faktörlerin değiştirilmesini gerektirir. İstenmeyen bir davranışın nedeni, sınıfın fiziksel düzeniyle ilgili olabileceği gibi öğretim yöntemiyle ya da eğitim programıyla da ilgili olabilir.
2. İstenmeyen davranışın kendine özgü bir anlamı vardır, amaçlı olarak yapılır ve öğrencinin belirli bir ihtiyacını karşılamasını sağlar.

Toplumsal ve teknolojik alandaki gelişmeler, bilgi toplumunun bir özelliği olarak yaşanan bilgi patlaması ve öğretmenin temel bilgi otoritesi rolünden uzaklaşması, toplumda şiddet olaylarının artması ve şiddetin medyada geniş yer bulması, hızlı nüfus artışıyla birlikte köyden kente göçün sonucunda aile yapısındaki değişimler, eğitim dahil günlük yaşamın pek çok alanını etkilemiştir. Bu etkenler, sosyal bir kurum olan okulu da etkisi altına almış ve okulda istenmeyen öğrenci davranışlarının ve disiplin problemlerinin süreklilik kazanmasında önemli rol oynamıştır (Okutan, 2008). Okullarda disiplin sorunlarının ve istenmeyen öğrenci davranışlarının giderek arttığını belirten Çelik (2005), öğrenci disiplin sorunlarının dünya çapında küresel bir sorun olarak görülmeye başlandığına dikkat çekmektedir.

Öğretmen adayları üzerinde yapılan bir araştırmada, dersi engelleme, güç mücadelesi ve dikkatsizlik-ilgisizlik sorunlarının en önemli disiplin sorunları olduğu bulunmuştur. İlgili araştırmaya göre, istenmeyen davranışlarla başa çıkmada daha çok olumlu pekiştirme, açıklama ve öğretim stratejisinde değişiklik gibi araçlar kullanılmaktadır. Ayrıca, disiplin sorunlarının çözümünde hümanistik stratejiler otoriter stratejilere göre daha etkili olmaktadır (Tulley ve Chiu, 1995).

İlköğretim öğrencilerinin istenmeyen davranışlarını ve öğretmenlerin bu davranışlarla başa çıkma yöntemlerini konu alan bir çalışmada, öğretmenlerin en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışların sürekli ön planda olmayı isteme ve bu amaçla yapılan davranışlar olduğu sonucuna varılmıştır (Neyişçi-Karakaş, 2005). Başka bir araştırmada ise, öğretmen ve öğrenci görüşleri karşılaştırılmış ve öğrencilerin en sık karşılaştıklarını belirttikleri istenmeyen davranışın “derste fısıldama ya da gizli konuşma” olduğu bulunurken, öğretmenlerin en sık karşılaştıklarını düşündükleri istenmeyen davranışın ise “arkadaşından yakınma-şikâyet etme” olduğu bulunmuştur (Şahin, 2005). İstenmeyen öğrenci davranışlarının öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre karşılaştırıldığı başka bir çalışmada (Sadık, 2006), öğretmenlerin sınıf içindeki istenmeyen öğrenci davranışlarının gözlenme sıklığını öğrencilere ve velilere göre daha yüksek düzeyde algıladıkları sonucuna varılmıştır. Alkan (2007) ise, öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı öğrenciyi dersten atma ve teneffüse çıkarmama gibi yöntemleri daha çok kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Etkili bir sınıf yönetimi, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını ya da bu davranışların yayılmasını engellemenin yanında öğrencileri istenilen davranış göstermeye teşvik eder. Olumlu bir öğrenme ortamının olduğu sınıflarda, istenilen öğrenci davranışları öğretmen tarafından desteklenir (Wood, 1991). Etkili sınıf yönetimi becerisine sahip öğretmenler derslerine planlı ve hazırlıklı girer, derslerine zamanında başlar, okulun ilk gününden itibaren öğrencilerin uygun davranışlara ilişkin kuralları öğrenmelerini sağlar ve bu uygun davranışlar için model olurlar (Sadker ve Sadker, 1991).

Öğrencilerin istenmeyen davranış göstermelerini beklemek ve bu davranışlar ortaya çıktıktan sonra nasıl müdahale edileceğine karar vermeye çalışmak, çok etkili bir yöntem değildir. Bunun yerine, istenmeyen davranışın ortaya çıkmadan önce önlenmesi ya da davranışın oluş sıklığının azaltılması daha iyidir. Bir öğretmenin istenmeyen öğrenci davranışlarını azaltmasının en etkili yolu, dersi tümüyle öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak şekilde iyi organize etmesidir. Daha başlangıçta öğrencilerin kendilerinden beklenenleri net olarak anlamaları da istenmeyen davranışların görülme düzeyini azaltabilir (BCIT, 1996).

Öğrencilerin istenmeyen davranışlarına ilişkin çalışmalarda genellikle bu davranışların neler olduğu üzerinde durulmakta ve istenmeyen davranışların giderilmesi için öğretmenlerin neler yapması gerektiği vurgulanmaktadır. İstenmeyen davranışlara ilişkin öğretmenlerin uygulamakta olduğu önleyici yöntemleri inceleyen çalışma sayısı ise sınırlıdır. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma düzeylerini ve bu davranışlara yönelik olarak uyguladıkları önleme stratejileri ile müdahale yöntemlerini belirlemektir. Ayrıca, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik önleyici stratejiler ile müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma düzeyi nedir?
2. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik kullandıkları önleyici stratejiler nelerdir?
3. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik kullandıkları müdahale yöntemleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik önleyici stratejiler ile müdahale yöntemlerini kullanma

düzeyleri; cinsiyet, branş, eğitim düzeyi ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde, var olan bir durum olduğu gibi betimlenmeye çalışılır. Araştırmanın bağımlı değişkenlerini, öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına, istenmeyen davranışları önlemede kullandıkları stratejilere ve müdahale yöntemlerine ilişkin görüşleri oluşturmaktadır. Öğretmenlerin cinsiyet, branş, eğitim düzeyi ve kıdem değişkenleri ise araştırmanın bağımsız değişkenleridir.

Evren ve Örneklem

Araştırmaya Ankara ili merkez ilçelerindeki ilköğretim okullarından oransız eleman örnekleme yoluyla seçilen 249 öğretmen katılmıştır. Bu öğretmenlerin 118'i (%47.4) erkek, 131'i (%52.6) kadındır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 151'i (%60.6) sınıf öğretmeni, 98'i (%39.4) de branş öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Öğretmenlerin mesleki kıdeme göre dağılımları incelendiğinde, 76'sının (%30.5) 1-10 yıl, 123'ünün (%49.4) 11-20 yıl ve 50'sinin (%20.1) de 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu öğretmenlerden 31'i (%12.4) iki-üç yıllık ön lisans, 191'i (%76.7) lisans ve 27'si (%10.8) de lisansüstü düzeyde eğitim almıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket kullanılmıştır. Anket temelde dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, branş, kıdem ve eğitim düzeyi gibi

demografik değişkenleri yer almıştır. İkinci bölümde, “Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları Ölçeği” (ÖİDÖ) başlığı altında sunulan ve öğretmenlerin ne tür istenmeyen davranışlarla hangi sıklıkta karşılaştıklarını ölçen bir ölçek yer almıştır. Üçüncü bölümde, öğretmenlerin istenmeyen davranışların önlenmesinde kullandıkları stratejilere ilişkin “İstenmeyen Davranışları Önleme Stratejileri Ölçeği” (İDÖSÖ) ölçeği sunulmuştur. Anketin son bölümünde ise öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına müdahalede kullandıkları yöntemlere ilişkin “İstenmeyen Davranışlara Müdahale Yöntemleri Ölçeği” (İDMYÖ) ölçeği yer almıştır.

Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılması amacıyla 100 kişilik bir örneklem seçilmiş ve ölçeklerin yapı geçerliği için faktör analizi yapılmış, güvenirlikleri için de iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Faktör analizinde faktörleştirme tekniği olarak temel bileşenler analizi kullanılmıştır. ÖİDÖ, öğrencilerin istenmeyen davranışlarını ölçmeye yönelik 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin faktör analizi sonuçları tek faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Ölçek maddelerinin faktör yükleri .37 ile .69 arasında değerler almıştır. Ölçekte açıklanan varyans %28.13 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlık katsayısı Cronbach Alpha ise .81 olarak bulunmuştur. İDÖSÖ, öğretmenlerin istenmeyen davranışlar için kullandıkları önleme stratejilerine yönelik 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tek faktörlü bir yapıya sahiptir. Ölçek maddelerinin faktör yükleri .42 ile .72 arasında değişmiştir. Ölçekte açıklanan toplam varyans %35.10 olarak hesaplanmış ve iç tutarlık katsayısı .77 olarak bulunmuştur. İDMYÖ, öğretmenlerin istenmeyen davranışlar için kullandıkları müdahale yöntemleri ile ilgili 10 maddeden oluşmaktadır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin tek boyutlu ve açıklanan toplam varyansın %24.06 olduğunu göstermiştir. Maddelerin faktör yükleri .41 ile .62 arasında değerler almıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise .65 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler beşli Likert tipi dereceleme biçiminde hazırlanmıştır. Dereceleme seçenekleri “Hiçbir zaman=1” ve “Her zaman=5” şeklinde belirlenmiştir. Ölçeklerden alınan puanların yüksekliği, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaşma, bu davranışları önleme ya da bunlara müdahale düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Veri analizi temel olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, bilgisayar ortamına aktarılan veriler eksik ya da hatalı değer, aykırı değer ve çoklu değişme açısından incelenmiş; ikinci aşamada ise araştırmanın alt problemleri çözümlenmiştir. Hatalı değer analizinde, yanlışlıkla hatalı girildiği düşünülen değerler düzeltilmiştir. Eksik değer analizinde, boş bırakılan maddelerin yerine EM algoritması yoluyla atama yapılmıştır. Veri setinde yer 253 gözlemden 4 tanesi aykırı değer olduğu için çıkarılmıştır ($X^2(3)=16.27, p<.000$). Araştırmada, öğretmenlerin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğunu, bu davranışları önlemek amacıyla en fazla hangi önleme stratejilerinin tercih edildiğini ve öğretmenlerin en çok başvurduğu müdahale yöntemlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değişkenleri kullanılmıştır. Bununla birlikte, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına, önleme ve müdahale yöntemlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet ve branş gibi değişkenlere göre farklılığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerinin kıdem ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılığının test edilmesinde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı farkların bulunması durumunda, gruplararası karşılaştırmalarda ise Tukey-HSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın alt problemleri çözümlenmiş ve elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Öğretmenlerin ne tür istenmeyen öğrenci davranışları ile hangi düzeyde karşılaştıklarına ilişkin veriler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo-1. İstenmeyen Davranışlarla Karşılaşma Düzeyi

<i>Maddeler</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>Sıra</i>
1. Dersi engellemeye çalışma.	2.77	1.00	9
2. Görevleri ya da ödevleri yapmak istememe	3.03	.94	4
3. Sürekli konuşarak gürültü yapma	2.85	.93	7
4. Kılık-kıyafetine ve görünüşüne dikkat etmeme	2.84	.98	8
5. Öğretmene ya da arkadaşlarına karşı kaba söz kullanma	2.40	.95	<u>13</u>
6. Sınıfta ders dışında başka şeylerle meşgul olma	2.91	1.08	5
7. Arkadaşlarıyla alay etme ya da onları küçük düşürme	2.29	.94	<u>15</u>
8. Öğretmenin iyi niyetini suiistimal etme	2.52	.88	12
9. Yalan söyleme	2.37	.85	<u>14</u>
10. Okul ve sınıf eşyalarına zarar verme	2.62	.88	11
11. Okuldaki ortak kullanım alanlarını özensiz kullanma	2.90	.91	6
12. Derse geç gelme	3.19	1.08	<u>3</u>
13. Ders zili çaldığında derse hazır olmama	3.63	1.10	<u>1</u>
14. Sorulan sorulara ve işlenen konuya kayıtsız kalma	3.58	1.04	<u>2</u>
15. Sınavlarda kopya çekme ya da çekmeye kalkışma	2.67	.99	10

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin en fazla karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının “ders zili çaldığında derse hazır olmama” ($\bar{X}=3.63$), “sorulan sorulara ve işlenen konuya kayıtsız kalma” ($\bar{X}=3.58$) ve “derse geç gelme” ($\bar{X}=3.19$) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, “Arkadaşlarıyla alay etme ya da onları küçük düşürme” ($\bar{X}=2.29$), “Yalan söyleme” ($\bar{X}=2.37$) ve “Öğretmene ya da arkadaşlarına karşı kaba söz kullanma” ($\bar{X}=2.40$) gibi istenmeyen davranışlarla öğretmenlerin daha az karşılaştıkları söylenebilir.

Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemek amacıyla kullandıkları stratejilere ilişkin veriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo-2. İstenmeyen Davranışları Önleme Stratejileri

<i>Maddeler</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>Sıra</i>
1. Öğrencilerden beklentileri ve sorumlulukları açıklığa kavuşturma	3.57	.78	5
2. Fiziksel düzenlemeleri ve ders araçlarını ders öncesinde hazırlama	3.50	.87	7
3. Kavramlar ya da konular arası geçişleri özenle yapma	3.73	.82	<u>2</u>
4. Derse zamanında girip çıkma	3.47	.88	<u>8</u>
5. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlama	3.66	.68	<u>3</u>
6. Farklı öğretim yöntemlerinden ve görsel araç-gereçlerden yararlanma	3.61	.81	4
7. Derste enerjik ve güler yüzlü olma	3.28	.91	<u>9</u>
8. Öğrencilerin dikkati azaldığında, derste çeşitlilik oluşturma	3.54	.84	6
9. Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmelerini sağlama	2.98	.91	<u>10</u>
10. Konunun ya da öğrenilenlerin önemini vurgulama	3.89	.83	<u>1</u>

Tablo 2'ye göre, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemek amacıyla en fazla kullandıkları stratejilerin “konunun ya da öğrenilenlerin önemini vurgulama” ($\bar{X}=3.89$), “kavramlar ya da konular arası geçişleri özenle yapma” ($\bar{X}=3.73$) ve “öğrencilerin derse aktif katılımını sağlama” ($\bar{X}=3.66$) olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, “öğrencilerin derse hazırlıklı gelmelerini sağlama” ($\bar{X}=2.98$) ve “derste enerjik ve güler yüzlü olma” ($\bar{X}=3.28$) gibi stratejilerin daha az tercih edildiği görülmektedir. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik müdahale yöntemlerine ilişkin veriler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo-3. İstenmeyen Davranışlara Müdahale Yöntemleri

<i>Maddeler</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>Sıra</i>
1. Davranışla ilgili önceden belirlenen kuralı hatırlatma	2.84	.94	7
2. Sözel olarak uyarma	3.42	.83	4
3. Azarlama, bağırma	1.52	.69	<u>9</u>
4. Disiplin kurallarını uygulama	1.40	.53	<u>10</u>
5. Soru sorarak öğrenciyi derse katma	3.48	.87	<u>2</u>
6. Adımı söyleyerek öğrencinin dikkatini çekme	3.44	.86	<u>3</u>
7. Kısa bir süreliğine göz teması kurma	3.07	.90	6
8. Öğrencinin bulunduğu yere ya da sıraya doğru yönelme	3.58	.94	<u>1</u>
9. Sorumluluk ya da görev verme	3.23	1.11	5
10. Empati kurarak sorunu çözmeye çalışma	2.43	1.12	<u>8</u>

Tablo 3'teki verilere göre, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına müdahale yöntemleri arasında en fazla "öğrencinin bulunduğu yere ya da sıraya doğru yönelme" ($\bar{X}=3.58$) şeklinde ifade edilen fiziksel yakınlık uygulamasını kullandıkları görülmektedir. "Soru sorarak öğrenciyi derse katma" ($\bar{X}=3.48$) ve "adını söyleyerek öğrencinin dikkatini çekme" ($\bar{X}=3.44$) gibi müdahale yöntemleri de daha fazla tercih edilmektedir. Öğretmenler tarafından en az tercih edilen yöntemlerin ise "disiplin kurallarını uygulama" ($\bar{X}=1.40$), "azarlama, bağırma" ($\bar{X}=1.52$) ve "empati kurarak sorunu çözmeye çalışma" ($\bar{X}=2.43$) olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik önleme stratejileri ile müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerinin cinsiyete göre t-testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo-4. Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Değişken	Erkek (n=118)		Kadın (n=131)		t	p
	\bar{X}	S	\bar{X}	S		
Karşılaşma	2.87	.44	2.81	.48	.89	.37
Önleme	3.41	.37	3.62	.49	-3.88	.00**
Müdahale	2.82	.33	2.86	.31	-1.14	.25

** p<.01

Tablo 4'teki verilere göre, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaşma (t=.89, p>.05) ve bu davranışlara müdahale düzeylerinde (t=-1.14, p>.05) cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık yoktur. İstenmeyen davranışlara yönelik önleyici stratejileri kullanma düzeyleri ise cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir (t=-3.88, p<.01). Kadın öğretmenlerin istenmeyen davranışları önlemeye yönelik stratejileri kullanma düzeyleri ($\bar{X}=3.62$), erkek öğretmenlere göre daha yüksektir ($\bar{X}=3.41$).

Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik önleme stratejileri ile müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerinin branşa göre t-testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo-5. Branşa Göre t-Testi Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Sınıf Öğretmeni</i> (<i>n=151</i>)		<i>Branş Öğretmeni</i> (<i>n=98</i>)		<i>t</i>	<i>p</i>
	\bar{X}	<i>S</i>	\bar{X}	<i>S</i>		
Karşılaşma	2.85	.44	2.81	.49	.66	.51
Önleme	3.47	.44	3.60	.45	-2.28	.02*
Müdahale	2.84	.34	2.84	.28	.10	.92

* $p < .05$

Tablo 5'e göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla karşılaşma ($t=.66$, $p>.05$) ve istenmeyen davranışlara müdahale ($t=.10$, $p>.05$) düzeyleri branşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin istenmeyen davranışları önlemeye yönelik stratejileri kullanma düzeyleri branşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($t=-2.28$, $p<.05$). Branş öğretmenleri ($\bar{X}=3.60$), sınıf öğretmenlerine ($\bar{X}=3.47$) nazaran istenmeyen davranışlara yönelik önleyici stratejileri daha fazla kullanmaktadırlar.

Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik önleme stratejileri ile müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo-6. Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Önlisans</i> (<i>n=31</i>)		<i>Lisans</i> (<i>n=191</i>)		<i>Lisansüstü</i> (<i>n=27</i>)		<i>F</i>	<i>p</i>
	\bar{X}	<i>S</i>	\bar{X}	<i>S</i>	\bar{X}	<i>S</i>		
Karşılaşma	2.74	.43	2.85	.46	2.84	.48	.84	.44
Önleme	3.37	.49	3.55	.45	3.48	.41	2.43	.09
Müdahale	2.86	.30	2.84	.32	2.79	.32	.50	.61

Tablo 6'daki analiz sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ($F=.84$, $p>.05$), bu davranışları önleyici stratejileri kullanma ($F=2.43$, $p>.05$) ve istenmeyen davranışlara müdahale yöntemlerini kullanma ($F=.50$, $p>.05$) düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği

görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmamasına karşın, özellikle öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik önleyici stratejileri kullanma düzeyinin lisans mezunu öğretmenlerde ($\bar{X}=3.55$) daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik önleme stratejileri ile müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerinin mesleki kıdem değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo-7. Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	1-10 yıl (n=76)		11-20 yıl (n=123)		21 yıl ve üzeri (n=50)		F	p	Fark (Tukey)
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S			
Karşılaşma	2.78	.54	2.93	.40	2.70	.41	5.33	.01*	2>3
Önleme	3.66	.49	3.48	.41	3.41	.44	5.77	.00**	1>2; 1>3
Müdahale	2.91	.36	2.77	.28	2.91	.31	5.94	.00**	1>2; 3>2

* p<.05; ** p<.01

Tablo 7’ye göre, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma düzeylerinde mesleki kıdemlerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık vardır (F=5.33, p<.05). Çoklu karşılaştırma testi sonuçları istenmeyen davranışlarla karşılaşma düzeyinin 11-20 yıllık öğretmenlerde ($\bar{X}=2.93$), 21 yıl ve üzeri bir sürelik mesleki kıdeme sahip öğretmenlere ($\bar{X}=2.70$) göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik önleme stratejilerinin kullanım düzeyinde öğretmenlerin mesleki kıdemine göre anlamlı farklılıklar vardır (F=5.77, p<.01). İstenmeyen davranışlara yönelik önleme stratejilerini 1-10 yıllık öğretmenlerin ($\bar{X}=3.66$), 11-20 yıllık öğretmenlere ($\bar{X}=3.48$) ve 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlere ($\bar{X}=3.41$) göre daha fazla kullandıkları dikkat çekmektedir. Öğrencilerin istenmeyen davranışlara yönelik müdahale yöntemlerinin kullanımı da öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılıklar göstermiştir (F=5.94, p<.01). İstenmeyen davranışlara müdahale yöntemlerinin 1-10 yıllık öğretmenler ($\bar{X}=2.91$) ile 21 yıl ve

üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{X}=2.91$) tarafından, 11-20 yıllık öğretmenlere ($\bar{X}=2.77$) göre daha fazla kullanıldığı söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada ilköğretim okulu öğretmenlerinin sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma, bu davranışlara yönelik önleyici stratejiler ve müdahale yöntemlerini kullanma düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin en fazla karşılaştıkları istenmeyen davranışların ders zili çaldığında derse hazır olmama, sorulan sorulara ve işlenen konuya kayıtsız kalma ve derse geç gelme olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin ders zili çaldığında derse hazır olmamaları, dersin başlangıcında zaman kaybına yol açabilir. Özellikle dersin girişinde böyle bir zaman kaybının oluşması, öğretmenin ders içeriğini yetiştirme konusunda zaman sınırlılığıyla karşılaşmasına neden olabilir. Öğrencilerin ders zili çaldığında hazır olmamaları, dersle ilgili olabileceği gibi verilen teneffüs aralarının yetersizliği nedeniyle öğrencilerin ihtiyaçlarını tam olarak giderememeleri de olabilir. Öztürk (2008), öğrencilerin derse geç gelmelerini, sosyal açıdan istenmeyen bir öğrenci davranışı olarak görmekte ve öğrencinin öğretmenden sonra, öğretim etkinliklerinin sürdüğü bir sırada derse girmesinin, öğretmenin ve öğrencilerin dikkatini dağıtacağını ve zaman kaybına yol açacağını belirtmektedir. Ayrıca, öğrencinin sorulan sorulara ve işlenen konulara kayıtsız kalması akademik bir problemdir. Bu tür davranışlar, öğrencinin istenilen kazanımlara ulaşmasını engellemenin yanında diğer öğrencilerin de olumsuz davranışlara yönelmelerine neden olabilir.

Öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik en fazla tercih ettikleri önleyici stratejilerin konunun ya da öğrenilenlerin önemini vurgulama, kavramlar ya da konular arasında geçişleri pürüzsüz yapma ve öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamadır. Bu bulgular, öğretmenlerin önleyici stratejiler olarak daha çok kavramsal organizasyona dönük seçenekleri kullandıklarını göstermektedir. Konunun önemini vurgulanmasını ve etkinlikler arası geçişlerin pürüzsüz yapılmasını Ekici (2008) kavramsal organizasyon becerisiyle ilişkilendirmektedir. Etkili öğretmenler istenmeyen

davranışlar ortaya çıkmadan önce ilk etapta bunları önlemeye çalışırlar. Kısacası, iyi bir öğretmen ilk ders ziline çaldığı andan günün bitimine kadar sürekli olarak daha sonrasını düşünür. Böyle öğretmenler, sıcak ve olumlu bir sınıf ortamı oluşturmanın yanında öğretimi kolaylaştırmak için etkinlikleri nasıl düzenleyeceğini, yöneteceğini ve kontrol edeceğini planlar. Etkili öğretmenler, iyi bir sınıf yönetimi becerisine sahip olmanın yanında, akademik içeriği ve öğretim sürecini de etkili şekilde düzenler (Sadker ve Sadker, 1991).

Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamak istenmeyen davranışların önlenmesi için önemli bir stratejidir. Öğretmenlerin bu stratejiyi genellikle kullanıyor olmaları olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Ancak, öğrencilerin derse aktif olarak katılımlarının sağlanabilmesi için nelerin yapıldığı da önemlidir. Öğrencinin aktif katılımını sağlamanın en iyi yollarından biri etkili soru sorma stratejilerinin kullanılmasıdır. Davis (2001) öğretmenlerin derste soracakları soruları mümkünse önceden belirlemeleri ve muhtemel öğrenci cevaplarının neler olabileceğini düşünmeleri gerektiğini belirtmektedir. Soruların farklı şekillerde nasıl sorulabileceği düşünülmelidir. Ayrıca, basit sorulardan başlanarak daha üst düzey düşünmeyi gerektiren sorulara doğru bir denge kurulmalıdır.

Araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik olarak öğrencinin bulunduğu yere ya da sıraya yönelme, soru sorarak öğrenciyi derse katma ve öğrencinin adını söyleyerek dikkatini çekme gibi müdahale yöntemlerini daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Bu bulgular, öğretmenlerin öğretim sürecini ya da dersin akışını bozmadan istenmeyen davranışa müdahale etmeye özen gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir. Celep (2002), öğretmenlerin istenmeyen davranışı sonlandırmak amacıyla öğrencinin bulunduğu yere doğru yönelmesini sorun davranışı yönetmek amacıyla yaklaşmayı kullanma olarak ifade etmektedir. Bununla birlikte, öğrenciyi soru sorma ve adını söyleme gibi yöntemler de Öztürk (2008) tarafından istenmeyen davranışlara yönelik sözel müdahale araçları arasında görülmektedir. Buna göre, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına müdahale amacıyla öncelikli olarak

sözsüz ve daha sonra sözlü yöntemleri tercih ettikleri belirtilebilir. Bu bulgu, Başar'ın (2003) öğretmenlerin istenmeyen davranışlara yönelik en fazla gösterdikleri tepkinin görmezden gelmek olduğu yönündeki bulgularıyla uyumlu gözükmektedir.

Araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma ve bu davranışlara yönelik müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerinin cinsiyet, branş ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre değişmediğini göstermektedir. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik önleyici stratejileri kullanma düzeyleri de eğitim düzeyi değişkenine göre farklı değildir. Bununla birlikte, öğretmenlerin sorun davranışlara yönelik önleyici stratejileri kullanma düzeyleri cinsiyete ve branşa göre farklılık göstermiştir. Önleyici stratejileri kullanma düzeyi açısından kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ve branş öğretmenlerinin de sınıf öğretmenlerine göre daha başarılı oldukları görülmektedir.

Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma, bu davranışlara yönelik önleyici stratejileri ve müdahale yöntemlerini kullanma düzeyleri mesleki kıdemlerine göre değişmektedir. Sorun davranışlara yönelik önleyici stratejiler 1-10 yıllık öğretmenler tarafından diğer öğretmenlere göre daha fazla kullanılmaktadır. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça istenmeyen davranışlara yönelik önleyici stratejileri kullanma düzeylerinin azalması araştırmanın ortaya koyduğu ilginç bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, istenmeyen öğrenci davranışlarına müdahale düzeyinin 11-20 yıllık öğretmenlerde daha az olduğu dikkat çekmektedir. Sorun davranışlara müdahale düzeyi 11-20 yıllık öğretmenlerde azalmakta, mesleki kıdemi 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerde tekrar artmaktadır. Mesleki kıdemi 11-20 yıl olan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma düzeylerinin diğer öğretmenlere göre daha yüksek olmasının yanında, bu davranışlara yönelik müdahale yöntemlerini kullanma düzeylerinin daha düşük olması ilginç bir sonuçtur.

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının en aza indirilebilmesi için öğrenci merkezli bir öğretim sürecinin benimsenmesinin önemli olduğu ifade edilebilir. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayıcı, öğrenci merkezli,

olumlu ve sıcak bir sınıf atmosferinin oluşturulması istenmeyen davranışların azaltılmasına yardımcı olabilir. Öğretmenlerin etkili kurallar belirlemeleri ve bu kurallara tutarlı şekilde uyulması için öğrencileri desteklemeleri gerekmektedir. İstenmeyen davranışlara müdahale yöntemi olarak dersin akışını bozmayacak ve öğrenciye dersle ilgili sorumluluk verecek seçenekler daha fazla tercih edilebilir. Öğrenciler derse hazırlıklı gelmeleri konusunda daha fazla teşvik edilmeli ve böylece derse aktif katılım artırılmalıdır. Sonuç olarak, öğrenci ihtiyaçlarına dönük bir öğretim süreci, istenmeyen davranışların azaltılmasına ve öğrenmeye uygun olumlu bir sınıf ortamının oluşturulmasına katkıda bulunabilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, N. (2008). Sınıf içi kurallar. İçinde: E. Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 11-34). Ankara: Pegem Akademi.
- Alkan, H.B. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme yöntemleri ve okulda şiddet*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Atıcı, M. (2002). Öğrenci istenmeyen davranışlarıyla baş etmede Türk ve İngiliz öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8(1), 9-26.
- Aydın, B. (2004). Disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda öğretmenlerin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 10(3), 326-337.
- Başar, H. (2003). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- British Columbia Institute of Technology (BCIT). (1996). Managing student behaviour in the classroom and lab. British Columbia, Canada.
- Burden, P.R. (1995). *Classroom management and discipline*. New York: Longman.
- Carpenter, S.L., & McKee-Higgins, E. (1996). Behavior management in inclusive classrooms. *Remedial & Special Education*, 17(4), 195-203.
- Celep, C. (2002). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Cemaloğlu, N. ve Kayabaşı, Y. (2007). Öğretmenlerin tükenmişlik düzeyi ile sınıf yönetiminde kullandıkları disiplin modelleri arasındaki ilişki. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 123-155.
- Çalık, T. (2009). Sınıf yönetimi ile ilgili temel kavramlar. İçinde: L. Küçükahmet (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 1-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, V. (2005). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Davis, B.G. (2001). *Tools for teaching*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Ekici, G. (2008). Öğretim yönetimi. İçinde: E. Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 69-111). Ankara: Pegem Akademi.
- Giallo, R., & Little, E. (2003). Classroom behaviour problems: The relationship between preparedness, classroom experiences, and self-efficacy in graduate and student teachers. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, 3, 21-34.
- Malmgren, K.W., Trezek, B.J., & Paul, P.V. (2005). Models of classroom management as applied to the secondary classroom. *The Clearing House*, 79(1), 36-39.
- Neyişçi-Karakaş, B. (2005). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinde gözlenen istemeyen davranışlar ve öğretmenlerin bunlarla başa çıkma yöntemleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Okutan, M. (2008). Disiplin problemlerinin sürekliliği. İçinde: E. Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 1-9). Ankara: Pegem Akademi.
- Özden, Y. (2008). Sınıf içinde öğrenme öğretme ortamının düzenlenmesi. İçinde: E. Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 35-68). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, B. (2008). Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi. İçinde: E. Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 149-191). Ankara: Pegem Akademi.
- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 171-179.

- Ryan, A.L., Halsey, H.N., & Matthews, W.J. (2003). Using functional assessment to promote desirable student behavior in schools. *Teaching Exceptional Children*, 35(5), 8-15.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvengen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sadker, M.P., & Sadker, D.M. (1991). *Teachers, schools, and society*. New York: McGraw-Hill.
- Şahin, O. (2005). *İlköğretim okulları 1. kademe 5. sınıf öğrencilerinin gösterdikleri istenmeyen davranışların görülme derecesi ve bu davranışlara ilişkin öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri (Bolu ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Bolu.
- Şentürk, H. ve Oral, B. (2008). Türkiyede sınıf yönetimi ile ilgili yapılan bazı araştırmaların değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 1-26.
- Tan, E. (2002). Care and control: On the relationship between discipline and counseling in education. *Centre for Development of Teaching and Learning*, 5(5), 1-6.
- Tulley, M., & Chiu, L.H. (1995). Student teachers and classroom discipline. *The Journal of Educational Research*, 88(3), 164-171.
- Wood, F.H. (1991). Cost/benefit considerations in managing the behavior of students with emotional/behavioral disorders. *Preventing School Failure*, 35(2), 17-23.